

Отже, правосвідомість у соціально-психологічних дослідженнях може вивчатися як одна з форм суспільної свідомості. Правова свідомість має складну структуру, в якій соціально-психологічне відображене на буденному рівні і включає в себе раціонально-емоційні складові. Більшість громадян є носіями буденної правової свідомості, яка формується стихійно, має раціональну та емоційну сторони. Цей рівень правосвідомості характеризується неглибоким проникненням у сутність правових явищ. Знання права теоретичного рівня заміщуються побутовими уявленнями, індивідуальним досвідом, традиціями, звичаями.

Література

1. Александров Д. О. Юридична психологія: підруч. / Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко. – К.: КНТ, 2007. – 360 с.

2. Борець Ю. В. Особливості прояву правової свідомості у контексті повсякденного буття / Ю. В. Борець // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Т. XIII, ч. 3. – К., 2011. – С. 55-64.

УДК 340.12:342.72/.73 (043)

Загорна В.Ю., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Шапенко Л.О., асистент

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЖИТТЯ

Життя є одним із найважливіших соціальних та правових благ особистості. Право на життя є необхідною умовою інших прав і свобод. У цьому аспекті право на життя має абсолютний і невіддільний характер від усієї сукупності прав людини. Саме тому положення про право на життя закріплене у багатьох універсальних та регіональних міжнародно-правових актах з прав людини.

Важливим документом про права людини є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. (далі – Конвенція). Так, у статті 2 Конвенції йдеться про право на життя, що вказує на визнання важливості цього права порівняно з іншими правами людини. Згідно з даною статтею Європейський суд з прав людини (рішення якого є обов'язковими) при тлумаченні обов'язків держави поділяє їх на негативні та позитивні. Під негативними обов'язками держави розуміють обов'язок не перешкоджати в реалізації права на життя, у цьому разі – не позбавляти життя [1].

Про це йдеться і у статті 27 Конституції України від 28.06.1996 р., яка

закріплює невід'ємне право на життя, гарантує право його захисту від протиправних посягань, а також встановлює обов'язок держави здійснювати захист життя людини [2].

Вищезазначене свідчить, що у сучасному світі збереження життя людства як у національному, так і у міжнародному масштабі є значною соціально-правовою проблемою. Незважаючи на досить значний розвиток законодавчої бази стосовно регулювання відносин, пов'язаних з правом на життя, й до нині залишаються неврегульованими питання правового статусу людини в період її внутрішньоутробного розвитку, що призводить до незабезпеченості права на життя ще ненародженої дитини. Дана проблема є надзвичайно актуальною, адже право на життя це не лише суб'єктивне право, а і принцип, що визначає зміст відносин держави і особи, одним із аспектів якого є комплекс суб'єктивних прав і свобод.

Дійсно, описуючи поняття «право на життя», законодавець не вказує момент виникнення цього права. Це, в першу чергу, і викликає потребу у врегулюванні правового статусу ембріону шляхом розробки узгодженого наукового підходу до статусу ненародженої дитини в медичній галузі та юриспруденції.

Незважаючи на універсальність права на життя і його природний характер, який підкреслюється у міжнародно-правових документах, проблема штучного переривання вагітності не має одностайності думок. Як зазначає Б. Тобес, проблема абортів у правозахисному контексті є дуже суперечливою. Оскільки, по-перше, не визначено у якій мірі ненароджена дитина має право на життя; по-друге, не зрозуміло, чи має право мати сама розпоряджатися своїм тілом і чи має вона внаслідок цього право на фізичну недоторканість та на особисте життя. Внаслідок такої невизначеності дуже важко врівноважувати права ненародженої дитини і матері, робити вибір між ними. Найчастіше, репродуктивні права людини і позначені права дитини вступають у суперечність між собою [3].

Аналіз міжнародної практики також показує складність та неврегульованість питання позбавлення життя ще ненародженої дитини. Зокрема, практика Європейського суду з прав людини свідчить про його обережність в оцінці законодавчих актів про аборти. Згідно зі статтею 2 Конвенції право на життя поширюється і на ненароджених дітей. Але при цьому, на жаль, не вирішується фундаментальне питання: з якого моменту слід визнавати право на життя – з моменту народження чи з моменту зачаття. Провідним у законодавстві є не право на життя, а право на повагу до приватного життя (стаття 8 Конвенції), що залишає певну свободу вибору матері [2].

За українським законодавством ступінь правової захищеності життя ненародженої дитини залежить від терміну вагітності і чим він більший, тим вищим є ступінь захисту. Це свідчить про те, що вітчизняне законодавство не розглядає ненароджену істоту як людину, хоча за певних

обставин закон захищає її інтереси як суб'єкта права (наприклад, право на спадок).

Дана ситуація неодноразово обговорювалася на законодавчому рівні, парламентарі вносили пропозиції щодо заборони штучного переривання вагітності. Так, нещодавно, у березні 2017 року на розгляд Верховної Ради України подано проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів). Даний законопроект розроблено з метою заборонити штучне переривання вагітності, окрім випадків, встановлених чинним законодавством України. Законопроектом визначено вичерпний перелік обставин, які дозволяють робити операції штучного переривання вагітності, а саме: якщо вагітність несе пряму загрозу життю вагітної жінки; за наявності медичних показань щодо патології плоду, несумісної з життям дитини після народження; зачаття дитини в результаті зґвалтування [4].

Звісно Законопроект базується цілком на гуманних принципах, але в його положеннях переривання вагітності передбачене лише за медичними показниками. Хоча, як правило, у більшості випадків жінки роблять такий крок через соціальні проблеми, які аж ніяк не вдасться вирішити шляхом прийняття даного Законопроекту. На даному етапі розвитку суспільства в умовах кризи для того, щоб жінка не порушувала основне і найголовніше право, право на життя власної майбутньої дитини, необхідно юридично та фактично зробити контрацепцію значно доступнішою, ніж аборти; актуалізувати просвітницьку роботу та проведення загальнодержавних акцій.

Як висновок, можна сказати, що в даний час поки що не вироблено єдиних підходів до розв'язання таких складних проблем, як визначення моменту народження, легітимність і моральна обґрунтованість переривання вагітності, тому і законодавець не завжди може адекватно їх дефініювати. Проте необхідність закріплення цих положень на законодавчому рівні давно назріла, а вирішення такого роду питань повинне відбуватися одночасно з розвитком загальної та правової культури, правової свідомості, а також морально-духовних принципів в суспільстві.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 19.04.17).

2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 19.04.17).

3. Тобес Б. Право на здоров'я: теорія і практика [Електронний ресурс] / Б. Тобес. – Режим доступу: http://krotov.info/libr_min/19_t/ob/es_02.htm (дата

звернення 19.04.17).

4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів) від 27.03.2017 р. № 6239 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61424 (дата звернення 19.04.17).

УДК 656.7.08+614.8

Каплан І.Я., студентка,
Інститут економіки та менеджменту,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Зуєва В.О., к.п.н., доцент

ПОРІВНЯННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В УКРАЇНІ ТА США

Судовий прецедент – це принцип, за яким ухвалюється рішення по конкретній справі. Таке рішення є обов'язковим для суду тієї самої або нижчої інстанції при вирішенні всіх аналогічних справ та виступає зразком тлумачення закону.

Існує два принципи судового прецеденту: підкореності та переконливості. Перший означає, що суд, який розглядає справу, повинен дотримуватися правил, що були встановлені під час розгляду аналогічної в минулому. Даний принцип діє по вертикалі та по горизонталі. Вертикальний вимагає обов'язкового дотримання суддями рішень вищих судів. Горизонтальний полягає в тому, що судді мають дотримуватися попередніх рішень судів своєї інстанції, але суди вищих інстанцій не зобов'язані дотримуватися цих прецедентів. Під принципом переконливості мається на увазі те, що суд може, але не зобов'язаний дотримуватися раніше встановленого правила, якщо аргументи, які він наводить, достатньо переконливі.

Також існує самостійний різновид судового прецеденту-тлумачення. В американському праві він має свою особливість - обов'язковість для всіх нижчих ланок судової системи результатів тлумачення конституційних актів та звичайних законів, наданого вищими судовими інстанціями на федеральному рівні та рівні окремих штатів.

У Сполучених Штатах Америки прецедент застосовується до принципу, за яким суд вирішує справу. Принцип прецеденту у Верховному суді США найбільш гнучкий у конституційних справах. Більш того, у США відмовилися від принципу «жорсткого прецеденту», надавши судовим органам право на встановлення та зміну прецедентів в той час, як в інших країнах судовий прецедент обмежений часом.

Україна належить до романо-германської правової сім'ї. Одним з